

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

CZU 821.135.1(478).09-31=135.1

DIMENSIUNEA PSIHOLOGICĂ A UNEI DUBLE METAFORE

Maria HADÂRCĂ,
scriitoare, cercetătoare

Nu știu ce rigoare teoretică are Lorina Bălțeanu în domeniul psihologiei, însă romanul său, *Legată cu funia de pământ* (Editura Cartier, 2023), oferă un model remarcabil de analiză a interiorității umane. Fără a apela la terminologia de specialitate, autoarea radiografiază evenimentele și stările prin care trece o copilă de aproape zece ani, dintr-un sat de pe malul Nistrului, în Moldova sovietică a anilor '60-'70.

Scriș cu o uluitoare forță narativă, romanul poate fi deschis și citit de la orice pagină. Condiția este ca cititorul să înțeleagă tema centrală: trăirea dureroasă a neapartenenței la universul ermetic al satului natal, dublată de o veșnică obsesie de a-l depăși prin evadare și cunoaștere. În același timp, narațiunea explorează un dor neîmplănit – acel legământ prin naștere care te împiedică să te rupi definitiv de copilărie. Astfel, „funia” din titlu devine o dublă metaforă: ea sugerează legătura vitală cu rădăcinile, dar și sfoara care strânge de gât, limitând orizontul unei femei într-o lume patriarhală și opresivă.

Istoriile Lorinei Bălțeanu – pure bijuterii de simțire – încep dinaintea propriei apariții pe lume, zonă în care autoarea apelează la ficțiune. Ele continuă cu o existență marcată de o profundă sete de libertate într-un anturaj eclectic și vetust și se încheie la vârsta primei îndrăgostiri, când adolescența își încredințează jurnalul și gândurile intime colegilor de clasă, pentru a fi citite cu voce tare.

Analiza lucidă, poate prea matură pentru o vârstă atât de fragedă, configurează o profundă cunoaștere de sine, de caractere și de spații. Satul de pe malul Nistrului este descris cu toate slăbiciunile și virtuțile sale, departe de orice perspectivă idilică. Fraza scurtă, limbajul extrem de senzorial și argumentele logice îi trădează

autoarei capacitatea de analist, în timp ce sinceritatea absolută îi atestă responsabilitatea morală pentru cuvântul scris.

Regionalismele și arhaismele – care par „exotice chiar și pentru moldovenii sadea” din dreapta Prutului – nu sunt deloc forțate; ele compun textura autentică a graiului basarabean. Pentru noi, cei care am suportat decenii de ocupație, păstrarea acestei limbi vii este esențială. Limba română din Basarabia vibrează de viață, refuzând asimilarea.

Copila observă, treptat, contrastul dintre izolarea lumii natale și larghețea orizontului adus de poveștile rudelor – fie plecate de bunăvoie, fie deportate prin orașele imperiului de o ideologie absurdă. Ea

înregistrează mizeria, violența, sechelele foametei și ale războiului, dar și frica părinților în fața opresiunii administrative. Toate acestea sunt strecurate în subtext, ca niște adevăruri tăcute, inteligibile doar pentru cei care au trăit acele vremuri. Autoarea nu judecă, însă ecoul frazelor de încheiere dezvăluie atitudinea profundă a naratoarei, făcând impactul asupra cititorului cu atât mai dureros.

Încercarea de a compara acest volum cu alte scrieri de referință nu are neapărat sorti de izbândă. Textul, subtextul psihologic și limbajul poetic al Lorinei Bălțeanu realizează o sinteză unică: o împletire de realism magic (semnele naturii, nunțile, cumetriile, slujbele religioase) și realism brut (colectivizarea, sărăcia postbelică, frica de administrația rusă). Până și trăirile viscerele sunt supuse aici metaforei. Dacă analogia cu proza lui Ion Druță rezistă la nivelul realismului și al prozei poetice (amintind de Trofimaș), apropierea de scriitura Aglajei Veteranyi (*De ce fierbe copilul în mămăligă*) se oprește la nivelul structurii. Însă, spre deosebire de fraza-telegramă, strict informativă a Aglajei Veteranyi, fraza Lorinei Bălțeanu este o explozie de vitalitate și poezie pură.

În esență, romanul este o mărturie despre sensibilitate, demnitate, durere și vis în condiții de lipsă totală. Primit cu entuziasm

de critică și de public, volumul se impune ca una dintre cele mai puternice apariții din literatura română contemporană. Este o carte care merită citită pagină cu pagină. Câștigul intelectual este garantat.

CZU 821.135.1(478).09-94=135.1

SCRIIND ÎMPOTRIVA DEZASTRULUI: JURNALUL PANDEMIEI SAU WUHANDEMIA – 2020 DE ION HADÂRCĂ

*Ivan PILCHIN,
scriitor*

După publicarea jurnalului său din anul 2022, *Ruinele și runele războiului: Cronica primelor 101 zile de agresiune rusă* (Chișinău: Prut Internațional, 2023), în care scriitorul Ion Hadârcă a reușit să transcrie dramatismul istoriei recente, trăite cu o dublă implicare, civică și literară, autorul revine, de această dată, asupra unei alte crize globale: pandemia. *Jurnalul pandemiei sau Wuhandemia – 2020* (Chișinău: Polisalm, 2024; ediție îngrijită de Veronica Boldișor și apărută cu sprijinul Ministerului Culturii) continuă același exercițiu al memoriei și lucidității într-un registru diferit, însă la fel de tensionat.

Am descoperit în paginile acestei cărți nu doar o cronică a pandemiei prin care am trecut cu toții, ci și o frescă polifonică a realității sociale/politice/mediatice din anul 2020. Citind cartea, reamintind instantaneu felul în care am trăit în acea perioadă, mi-am dat seama, la un moment dat, că au existat, de fapt, nu una, ci mai multe pandemii: câți oameni, atâtea fațete ale aceluiași flagel.

Jurnalul reprezintă o mărturie, un document al timpului care surprinde nu doar impactul pandemiei pe plan

